

SKANSEN

EFFEKTRAPPORT 2023

Skansen i korthet

Stiftelsen Skansens uppdrag – att levandegöra Sveriges natur och kultur – går som en röd tråd genom verksamheten. Vi verkar utifrån en folkbildande grund. Att bevara och levandegöra Sveriges kulturarv har vi med oss från vår grundare Artur Hazelius dagar. Vi vill spegla hur samhället utvecklas och hur människa och miljö hänger ihop. Hos oss ryms historia, samtid och framtid på en och samma plats.

Skansen är en djurpark, ett museum och en blomstrande plats för högtider, evenemang och möten – allt i en världsunik blandning centralt i Stockholm.

Stiftelsen Skansen är en religiöst och partipolitiskt obunden verksamhet som regleras av urkund och stadgar. Stiftarna är Kungliga Majestät, Stockholms stad och Nordiska museet. Skansen har ingen verklig huvudman och äger sig själv, styrd av Skansens styrelse där vd ingår.

Tillsammans med partners och frivilliga krafter skapar vi ett hållbart Skansen som inspirerar för framtiden. Verksamheten finansieras av entréintäkter, försäljning, programverksamhet, gåvor från företag, privatpersoner och stiftelser samt genom statligt anslag. Med stolthet återinvesterar vi hela överskottet i verksamheten. Stiftelsen Skansen är en partipolitiskt och religiöst obunden verksamhet.

Skansen i siffror:

- **Yta, totalt:** 300 000 kvm
- **Museal yta:** 80 000 kvm
- **Yta, byggnader:** 49 248 kvm
- **Antal byggnader:** 320
- **Antal scener:** 7
- **Antal butiker:** 6
- **Antal restauranger:** 7
- **Antal gäster 2023:** 1 411 709
- **Entréintäkter 2023:** 157 324 539 kr
- **Verksamhetskostnader 2023:** 115 166 kr
- **Antal djurarter:** 80
- **Antal publika evenemang och visningar per år:** ca 5 200

Skansens vision är att vara ledstjärna för lärande och inspirerande upplevelser av natur och kultur i Sverige. För historien, samtiden och framtiden.

Vi håller historien och naturen levande

Skansens grundare Artur Hazelius motto var ”känn dig själv”. Med det menade han att vi aldrig kan förstå vår framtid om vi inte känner vår historia. Han värnade om att vårt kulturhistoriska arv och människans band till naturen skulle leva vidare.

Skansen med samarbetspartners arbetar för att hålla historien och naturen levande. Idag är många svenska djur- och växtarter hotade. Traditioner och hantverksskunnande riskerar att falla i glömska.

År 2022 beviljades Skansen 90-konto och blev under 2023 medlemmar i branschorganisationen Giva Sverige. Under året utvecklades insamlingskonceptet *Vårt att bevara* som sammanfattar Skansens bevarandearbete, såväl utanför som innanför Skansens grindar.

Effektrapporten avser hela Skansens verksamhet, år 2023 och är Skansens första. Ytterligare information finns att hämta i Skansens årsredovisning och resultatberättelse som finns på skansen.se. Vår ambition är att utveckla effektrapporteringen kommande år.

Målet med Skansens insamlingsarbete är att göra det möjligt att utveckla bevarandearbetet av hotade djurarter och kulturväxter samt arbeta med hållbara hantverkstraditioner som riskerar att glömmas. En ökad insamling stärker Skansens folkbildande uppdrag och kunskapsförmedling om bland annat Sveriges nationella minoriteter och synliggör levnadsvillkor genom historien fram till vår tid. Med ett ökat givande kan Skansen göra fler aktiviteter för att människor med alla sinnen ska inspireras till att leva hållbart och stödja bättre livsvillkor för människor och djur – för kommande generationer.

Ett axplock av årets bevarandeinsatser:

Hällestadstapeln sköttes om

Hällestadstapeln genomgick ett större underhållsarbete. Vi bytte cirka 13 000 spån av kärnfuru och tjärade hela stapeln med rödtjär. Rötskadat virke byttes på luckorna som även svarttjärades.

Hazeliusporten återfick sin forna glans

Efter årets tak- och fasadrenovering fick Hazeliusporten tillbaka sin forna glans. Vi knackade ner puts och murade om, målade fönsterbågar, förgyllde texten i stentavlorna, bilade bort och la om hela takets gjutasfalt, målade all plåt och såg över tegelpannor.

Utplacering av blåstång återskapar Östersjöns livskraft

I början av maj var Skansens medarbetare på plats i Riddersholms naturreservat för att hjälpa till att placera ut nya blåstångsplantor. Blåstången är väsentlig för havets biologiska mångfald och fungerar som skydd åt fiskyngel och småkryp. Den är en av de arter som minskat kraftigt i Östersjön på grund av bland annat övergödning, men är nu på väg tillbaka. Det var genom WWF:s projekt *Återskapa Östersjöns livskraft* som Baltic Sea Science Center på Skansen fick möjligheten att bidra i arbetet för att skapa förutsättningar för blåstångens förökning.

Folkbildande samarbete med Folkuniversitetet

– Ett av Skansens viktigaste budskap är det kring biologisk mångfald. Genom lärande och inspirerande upplevelser av natur och kultur i Sverige vill vi skapa intresse och engagemang. Att samarbeta med Folkuniversitetet, som precis som vi har ett folkbildande uppdrag och ambitionen att bidra till en hållbar samhällsutveckling, var fantastiskt roligt, säger Anna Björn, enhetschef vid Skansens Baltic Sea Science Center.

I september samarbetade Skansen och Folkuniversitetet genom att erbjuda en unik kurs för vuxna om natur och människa i samspel – och om den livsviktiga biologiska mångfalden.

Skanna QR-koden för att läsa mer om kursen.

2 500 förskolebarn besökte Kapten Reko-veckorna

– Det allra roligaste är att barnen är så otroligt engagerade. De kan så mycket och vill så gärna berätta för oss vad de lärt sig. Det är ett enkelt men viktigt budskap – att inte slänga mat, säger Martin Hammarsten, pedagog på Skansen. Under årets Kapten Reko-veckor besökte över 2 500 förskolebarn Skansen för att utforska sambandet mellan djur, natur och mat. Satsningen är ett samarbete mellan Konsumentföreningen Stockholm och Skansen.

Vårt att bevara

Skansen stöttar Svenska fjällrävsprojektet

Skansen bidrar med pengar och kompetens till Svenska fjällrävsprojektet, ett forsknings- och bevarandeprojekt som leds av Stockholms universitet. Under året hade Skansen även en ny roll att koordinera det årliga fältarbetet i fjällen. Där pågår varje sommar en intensiv inventering av fjällrävslyor.

– Det känns verkligen häftigt, och framför allt viktigt, att vara en del av arbetet och bidra till forskning och bevarande av fjällräven, säger Amanda Farfan Gonzales, pedagog på Skansen och koordinatör i projektet.

Väla skola fick en genomgång

Under året inleddes ett omfattande underhållsarbete av Väla skola, för att ge framtida gäster en ännu bättre upplevelse av en folkskola på 1910-talet. Vi kompletterade trädgården med växtlighet typisk för tidens skolträdgårdar och parker. Vi rengjorde husets alla inventarier samt dokumenterade och fotograferade dem. Mycket gick att laga, och annat ersattes på bästa möjliga sätt. Nya tapeter och textilier är hantverksmässigt framtagna reproduktioner, och nya dräkter skapades utifrån historiska förlagor för att förstärka upplevelsen av en folkskola vid förra sekelskiftet. Väla skola öppnar åter för gäster 2024.

Väla skola
öppnar åter
för gäster under
2024!

*”Nya tapeter och textilier
är hantverksmässigt framtagna
reproduktioner”*

Inblick Skansen

Ett rekordår för skolan på Baltic Sea Science Center

År 2023 var en intensiv och spännande period för Baltic Sea Science Center. Med rekordmånga genomförda lektioner, välbesökta lärarfortbildningar och uppskattade forskarmöten fortsatte Skansens eget Östersjöhus det viktiga arbetet med att sprida kunskap och skapa engagemang för vårt närmsta hav.

Inblick Skansen

Baltic Sea Science Center är ett populärt besöksmål för skolor i hela landet, och många lärare bokar lektioner med Skansens pedagoger. Under 2023 slog verksamheten rekord i antalet genomförda lektioner – från tidigare 412 till imponerande 490. Det innebär att över 6 000 elever och nära 150 lärare tog del av undervisning om Östersjön, klimat, hållbar utveckling och biologisk mångfald.

– Många lärare är återkommande och tar hit klasser varje år. Det är en bra indikation på att våra lektioner uppskattas av både elever och lärare, säger Anna Björn, enhetschef på Baltic Sea Science Center på Skansen.

Unikt skolutbud väcker nyfikenhet

Genom en kombination av forskningsbaserad fakta, roliga aktiviteter och övningar, med huset som främsta rekvisita, kan Baltic Sea Science Center erbjuda unika lektioner och skapa intresse för livet i Östersjön. Här får elever och övriga gäster en chans att uppleva en annars ganska svåråtkomlig miljö.

– För oss är det centralt att väcka nyfikenhet för frågor som rör Östersjön och erbjuda en chans att uppleva livet under havets yta! Det är då vi har möjlighet att bidra till förändring och inspirera våra besökare till att göra hållbara val som minskar påverkan på havet, säger Anna Björn.

Samarbete möjliggör kostnadsfri skolundervisning

En betydande del av skolverksamheten var inriktad på skolor i Stockholms och Huddinge kommun. Tack vare ett samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, som bidrar till bland annat lektionskostnaderna, genomförde Baltic Sea Science Center 300 kostnadsfria lektioner för skolor inom Stockholm Vatten och Avfalls verksamhetsområde.

Lärofortbildningar, temadagar och samarbete för undervisning

Under 2023 genomförde verksamheten även lärofortbildningar, temadagar och samarbeten med forskare och experter från Sveriges lantbruksuniversitet, Stockholms universitet och Stockholm Vatten och Avfall. Ett uppskattat evenemang var årets Östersjödag i slutet av augusti. Nära hundra lärare var anmälda för att ta del av ny kunskap, inspirerande föreläsningar och verktyg för att skapa handlingskraft hos unga som vill engagera sig för klimatet.

– Ett viktigt och givande samarbete under året var med Stockholms universitets Östersjöcentrum. Våra pedagoger på Baltic Sea Science Center fick där möjligheten att tillsammans med Östersjöcentrum arbeta fram nytt undervisningsmaterial, säger Anna Björn.

Kunskapsråd för kvalitet och expertis

Baltic Sea Science Center har från start haft förmånen att samarbeta med Sveriges lantbruksuniversitet, Stockholms universitet samt Stockholm Vatten och Avfall. De ingår alla i verksamhetens kunskapsråd, vars uppdrag är att säkerställa att den fakta som presenteras i utställningar och undervisning är korrekt, relevant och uppdaterad.

”2023 tog 6 000 elever och nära 150 lärare del av undervisning om Östersjön, klimat, hållbar utveckling och biologisk mångfald.”

Inblick Skansen

En tidsresa genom hantverkets mångfald

Från yxmakare och tapetserare till tatuerare och skulptörer – för tredje året i rad fylldes Skansen till brädden av hantverk under årets *Hantverksdagar* i september. Under tre helger fick Skansens besökare ta del av traderade tekniker, ett samtida hantverksskunnande och utställningen *Bred blick på hantverk*, med fjorton medverkande konsthantverkare.

Varje höst arrangerar Skansen *Hantverksdagar* för att synliggöra hantverkstraditionen som ett levande immateriellt kulturarv. *Hantverksdagarna* är ett tillfälle att betona Skansens många historiska verkstäder som förmedlar kunskap om hantverkens betydelse och

utveckling genom olika tider – inte minst i en förindustriell tid. Under dessa dagar finns även flera guidade visningar och aktiviteter där besökarna själva får prova på hantverk.

Inblick Skansen

I 2023 års upplaga samarbetade Skansen med Hantverkarna Stockholm som sedan 1847 representerat och skapat mötesplatser för yrkeshantverkare. På plats fanns många av deras medlemmar som, precis som Skansens egna museihantverkare, mötte hantverksintresserade besökare.

– Det ökade samhällsintresset för hantverk är tydligt bland många av Skansens gäster. Det reflekterar en strävan efter att förstå och omfamna den värdefulla kunskap som finns i hantverkets historia. Det är precis vad Skansen vill, att berätta om hantverkets roll genom tiderna, framhäva en bred representation av yrken och inspirera framtida utövare. Årets *Hantverksdagar* blev verkligen en resa genom hantverkets mångfald, en hyllning till traditionen och en inkörsport till framtidens hantverk, säger Elvira Svedmalm, gruppchef för Skansens museihantverkare.

Bred blick på hantverk

Som en del av *Hantverksdagarna* arrangerades en utställning i utsiktstornet Bredablick – Skansens första byggnad från 1876, som annars är stängd. Utställningen med namnet *Bred blick på hantverk* både utforskade och utmanade hantverksbegreppet med sin tydliga samtidsförankring.

I utställningen visade fjorton konsthantverkare sina skapelser – från broderad keramik till tuftning i kombination

med möbelsnickeri. Allt utifrån sex olika material och fördelat över fyra våningsplan. Att kategorisera verk utifrån materialen textil, papper, trä, metall, glas och keramik gjordes som en blinkning till materialens respektive potential och historia, där de brukats och bemästrats av människan i alla tider.

– Utställningens kategorisering

utifrån material blev ett spännande möte mellan då och nu. Det betonade att dagens hantverksuttryck är möjliga tack vare de historiska kunskaperna. Vi är så imponerade av de medverkande konsthantverkarna och deras tekniska skicklighet. Med Stefan "Trendstefan" Nilsson som curator för *Bred blick på hantverk* fulländades vår vision om att skapa dialog kring vad hantverk är och kan vara, säger Matilda Klein, evenemangschef på Skansen.

Inredningstidningen Plaza Interiör delar årligen ut hederspris till aktörer som på olika sätt anmärkt sig på temat hållbarhet. I kategorin *Exponerat* tilldelades Skansen och Hantverkarna Stockholm med curator Stefan Nilsson 2023 års hederspris för utställningen. I motiveringen stod bland annat:

"I höst belyste Skansen betydelsen av att hantverkstraditioner bevaras och förs vidare. Utställningen visade verkligen upp vad som händer när dåtid möter nutid – och framför allt framtid!"

"Bredden på den konstnärliga kapaciteten lyste starkt. Här utmanades och utforskades hantverket hej vilt, en ren fest för ögat som ger gott hopp."

Unika verk på Stockholms gator

Skansen uppmärksammade hantverk även utanför friluftsmuseet, när fem unika verk flyttade ut på Stockholms gator. Som en del av kommunikationen för *Hantverksdagar* gjordes ett samarbete med fem konstnärer och hantverkare som alla skapade konstnärliga originalverk utifrån sina områden: konstvävnad, textiltuftning, siluettklippning, textilåterbruk och tatuering. Verken specialmonterades i utomhustavlor runtom i staden och blev till en egen utställning som synliggjorde hantverkstraditionen i modern tappning.

Biologiska museet firade 130 år genom att konservera Bruno Liljefors landskapsmålningar

År 2023 blev ett spännande år i Biologiska museets 130-åriga historia. För trots att museet var stängt pågick här full aktivitet med att konservera Bruno Liljefors gigantiska konstskatt och bevara den byggnadsminnesmärkta byggnaden för framtida generationer. Dessutom blev det offentligt: **Skansens ambition är att öppna Biologiska museet igen.**

Den 11 november 2023 var det 130 år sedan Biologiska museet slog upp portarna på Djurgården. Museet har varit stängt för allmänheten sedan 2017, men vi arbetar med att bevara den byggnadsminnesmärkta byggnaden i samråd med Länsstyrelsen.

- Det här är en av Skansens många museala byggnader som vi kontinuerligt underhåller för att de ska stå kvar för all framtid. Vår inriktning nu i det här

arbetet är att försöka bevara så mycket som möjligt av 1890-talets arkitektur och utformning. Framför allt har vi fantastiska interiörer som vi vill behålla, men det finns också utrymmen som har stått nästintill oanvända sedan 1893 som vi ser vad vi kan göra mer med, säger Staffan Hansing, byggnadsantikvarie på Skansen.

Skansens ambition är att öppna Biologiska museet igen.

Inblick Skansen

Bruno Liljefors största verk

En del av de fantastiska interiörer som Staffan Hansing åsyftar är ett stort 360 graders diorama som tar upp i princip hela övre delen av museet. Dioramat har fondmålningar av Bruno Liljefors och Gustaf Fjæstad. Målningarna är utan tvekan Liljefors till ytan största verk, men på grund av läckande takfönster och ett utsatt klimat har de tagit skada, och färgen har börjat släppa på sina håll. Under hösten 2023 arbetade därför ett team konservatorer med att rädda konstskatten. De mäktiga takfönstren började renoveras 2018 då byggnaden förklarades som byggnadsminne – det starkaste skydd en byggnad kan få i Sverige. De renoverades i etapper fram till 2022 och har nu återställts i originalutförande.

– Nästa steg blir förhoppningsvis att ta hand om utställningen. Vi har börjat lite smått med arkivstudier för att se på äldre bilder och material om vi kan få tillbaka ännu mer av originaluppställningar och innehåll. Utvändigt behöver vi också underhålla tak och fasader. Det behövs en hel del spånbyten och sen ska hela byggnaden tjäras. Då kommer det att lukta gott här på Djurgården, säger Helen Myhr Radell, byggprojektledare på Skansen.

En oviss framtid, med potential

Biologiska museet rymmer stor potential och relevans för framtiden, och ambitionen är att åter kunna välkomna besökare. Detta kräver dock såväl konceptutveckling som externa finansiärer. Museet är i praktisk mening fortfarande inte färdigbyggt – stora delar av nedervåningen är oinredda och används idag som lagerutrymme.

Skansen ser stor möjlighet att belysa viktiga budskap om natur, djur och kultur för befintliga och nya gäster genom Biologiska museet. Målet är att bevara det gamla, samtidigt som vi erbjuder en upplevelse som är modern och kanske överraskar. Något öppningsdatum för Biologiska museet är inte bestämt, men Yvonne Nordlind,

tillförordnad vd på Skansen under hösten 2023, hoppas kunna möta gäster i museet inom ett par år igen.

– Även om vi har en bra bit att gå tittar vi på framtida möjligheter för hur vi ska kunna öppna och göra Biologiska museet till en intressant plats för våra gäster igen. Det är en fantastisk byggnad och vi ser stora möjligheter i att förädla museet vidare – som en del av gästupplevelsen men även för undervisning och event.

Viktiga årtal i Biologiska museets historia

1892–1893

Museet byggdes på privat initiativ av konservator Gustaf Kolthoff.

1893

Biologiska museet invigdes den 11 november.

1970

Stockholms stad köpte Biologiska museet och överlät det till Skansen.

2017

Biologiska museet stängde på obestämd tid på grund av låga besöksiffror och akut renoveringsbehov.

2018

Biologiska museet förklarades som byggnadsminne av Länsstyrelsen.

2018–2022

Museets takfönster återställdes i originalutförande i två etapper.

2023

Bruno Liljefors 1 000 kvadratmeter stora diorama konserverades.

Hållbarhetsarbete som gör skillnad

Skansens hållbarhetsarbete syftar till att skapa en långsiktig och hållbar organisation utifrån miljömässiga, ekonomiska och sociala aspekter i enlighet med globala och nationella utvecklings- och miljömål. Skansen vill leverera hållbara upplevelser till gäst och har som fortsatt ambition att vara en drivkraft för hållbar utveckling och att skapa engagemang för bevarande av natur och kultur.

Under 2023 var hållbarhetsfrågorna fortsatt i fokus i verksamheten. Som ett av Sveriges stora besöksmål, och som ansvarfull arbetsgivare och samarbetspartner, har Skansen ett stort ansvar att agera föredöme och bidra till de globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030. Det innebär att vi ständigt utvecklar och ser över bland annat energieffektivisering, avfallshantering och utsläpp, samt att vi främjar goda arbetsmiljöförhållanden och social hållbarhet och gör ekonomiskt ansvarfulla val.

Hållbarhetsarbete

Från ord till handling

Skansen hållbarhetsarbete tar avstamp i *Agenda 2030* och de *globala målen för hållbar utveckling*, som ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Hållbarhetsarbetet fokuserar på de fyra strategiska områden som utgör Skansen övergripande strategi och verksamhetsplan: *Gästens upplevelse*, *Medarbetare*, *En inspirerande samhällsaktör* och *En långsiktigt hållbar ekonomi*.

För att effektivisera och driva hållbarhetsarbetet framåt har Skansen antagit en handlingsplan med aktiviteter inom ett antal prioriterade utvecklingsområden som innefattar alla delar av organisationen. Syftet är att skapa en tydlighet i hållbarhetsarbetet och ge möjlighet till kontinuerlig uppföljning och utvärdering av aktiviteter och mål. Målen syftar till att Skansen ska erbjuda en hållbar

upplevelse till en bred målgrupp på lokal, nationell och internationell nivå. Handlingsplanen sträcker sig från 2021 till 2030 och uppdateras årligen.

Skansens prioriterade utvecklingsområden:

1. Bevara och tillgängliggöra kulturarv
2. Artbevarandearbete
3. Arbete med lantraser och kulturarvsväxter
4. Pedagogiskt arbete
5. Globala partnerskap och samarbeten
6. Hållbar matservering
7. Hållbara evenemang
8. Hållbar avfallshantering
9. Hållbar resursanvändning – förbrukning av energi och fossila bränslen
10. Hållbar resursanvändning – förbrukning av vatten
11. Hållbara inköp
12. Hållbar arbetsgivare och gott medarbetarskap

Hållbarhetsarbete

Händelser under året

- **Ökad kunskap om hantverk och synliggörande av immateriellt kulturarv**

Bevara och tillgängliggöra kulturarv.

Drygt 50 000 gäster besökte årets upplaga av Hantverksdagarna på Skansen under tre helger i september. Dagarna syftar till att öka kunskapen och intresset för historiskt och samtida hantverk.

- **Steg för att förtydliga arbetet med artbevarande**

Artbevarandearbete. Globalt mål 14, 15.

Under året fortsatte arbetet med att ta fram en ny strategi för djurparkens uppdrag gällande artbevarande och hur Skansen kan bidra till biologisk mångfald.

- **Skansen och Svenska fjällrävsprojektet**

Artbevarandearbete. Globalt mål 14, 15.

Skansen fortsatte under 2023 med sin medverkan i Svenska fjällrävsprojektet (Stockholms universitet). Utöver att bidra med pengar och personal tog verksamheten under sommaren även rollen som koordinatör av inventeringsarbetet som utförs av forskningsprojektets volontärer.

- **Sveriges nationella minoriteter i fokus**

Bevara och tillgängliggöra kulturarv.

Skansen fortsatte under 2023 det framgångsrika samarbetet med Sameföreningen i Stockholm och det nätverk av samiska aktörer som byggts upp. En strategi för arbetet med nationella minoriteter antogs under året. Med detta hoppas vi kunna öka kunskapen och intresset bland både gäster och personal.

- **Ökad kunskapspridning om biologisk mångfald**

Artbevarandearbete. Globalt mål 13, 15.

Under hösten lanserade Skansen en ny webbsektion samt en ny del i den befintliga utställningen om biologisk mångfald för att engagera, lära ut och inspirera parkens gäster om vikten av artrikedom i naturen.

- **Skansen med i arbetet att placera ut blåstång för ett livskraftigt Östersjön**

Artbevarandearbete. Globalt mål 14, 15.

Under sommaren medverkade Skansen i WWF:s artbevarande projekt *Återskapa Östersjöns livskraft*. Skansens medarbetare på Baltic Sea Science Center deltog i arbetet med att placera ut blåstångsplantor i vikarna kring Riddersholms naturreservat vid Kapellskäer. Målet är att skapa förutsättningar för blåstångens förökning.

- **Informationskampanj för att hindra spridning av invasiva arter**

Artbevarandearbete. Globalt mål 13, 14, 15.

Skansen medverkade under året i Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndighetens informationskampanj med syfte att minska spridning av främmande invasiva växter.

- **Kunskapspridning om lantrasers betydelse**

Arbete med lantraser och kulturarvsväxter.

Globalt mål 11, 15.

Under 2023 gjorde Skansen en satsning för att öka kunskapen om svenska lantraser och deras biologiska och kulturhistoriska betydelse via målgruppsanpassat innehåll i sociala medier samt på Skansen webbsida och i nyhetsbrev.

- **Skollektioner med avstamp i Agenda 2030**

Pedagogiskt arbete. Globalt mål 4, 13, 15.

Under 2023 besökte nästan 60 000 skolbarn Skansen, vilket är en liten ökning jämfört med föregående år. Skansens pedagogiska erbjudande och innehåll tar avstamp i Agenda 2030, med syfte att sprida kunskap om natur, kultur och hållbarhet.

Hållbarhetsarbete

”Här lär sig våra besökare om vårt närmaste hav och hur vi alla kan ta hand om det.”

Anna Björn, enhetschef på Baltic Sea Science Center – Östersjön på Skansen.

”Våra svenska kulturarvs- växter är viktiga att bevara. De utgör ett unikt genetiskt växtmaterial och har ett stort kulturhistoriskt värde.”

Karin Ringholm, chef för Skansen Parkavdelningen.

• Utvecklingsarbete för ökad andel kulturarvsväxter

Arbete med lantraser och kulturarvsväxter. Globalt mål 2, 11, 15.

Under 2023 påbörjade Skansen ett utvecklingsarbete kring Väla skola där vi till viss del omgestaltade den yttre miljön och tog fram en plan med nytt växtmaterial som innefattar en stor mängd kulturarvsväxter. Kolonilott 1940-tal färdigställdes under året efter omgestaltning av den yttre miljön och ett trettiotal kulturarvsväxter planterades in eller användes som frö i odlingen.

• Kunskapsutbyte för hållbara evenemang

Hållbara evenemang.

Under året deltog Skansens evenemangsavdelning i festivalen Way out Wests hållbarhetsdagar för att fortbilda sig inom hållbara evenemang. Way out West är den första festivalen i Sverige att KRAV-certifieras.

• De sista oljepannorna utbyta mot bergvärme

Hållbar resursanvändning.

Under 2023 tog Skansen flera steg för att nå målet med minskad energiförbrukning och minskat beroende av fossila bränslen. Vi bytte bland annat ut Skansens två sista oljepannor mot bergvärme i byggnaderna Jakobsberg och Stora gungan. Enligt utredningarna inför projekteringen kan bytet leda till nästan 200 000 kWh/år i energibesparing.

• Skansens fordonsflotta nu helt fossilfri

Hållbar resursanvändning. Globalt mål 11, 12, 13.

Skansen avyttrade under året det sista bensindrivna fordonet, vilket innebär att Skansens fordonsflotta nu är helt fossilfri.

• Byte till el- och batteridrivna maskiner

Hållbar resursanvändning. Globalt mål 11, 12, 13.

Under 2023 bytte Skansens parkavdelning och byg-gavdelning drygt 15 diesel- och bensindrivna maskiner såsom motorsågar, lövblåsar och grästrimmers till eldrivna varianter. Verksamheten byter kontinuerligt ut småmaskiner som drivs med fossila bränslen till el- och batteridrivna alternativ, med målet att endast använda småmaskiner som drivs fossilfritt.

• Nytt digitalt system för mätning av vattenförbrukning installerat

Hållbar resursanvändning. Globalt mål 11, 12, 13.

Under 2023 installerade Skansen ett nytt digitalt system för att mäta vattenförbrukningen på identifierade delar inom Skansens verksamhet som förbrukar större mängder vatten. Syftet är att kunna jobba vidare med kartläggning av prioriterade insatser för minskad vattenanvändning.

• Nytt bevattningssystem och snålspolande kranar för minskad vattenförbrukning

Hållbar resursanvändning. Globalt mål 11, 12, 13.

Under året installerade Skansen ett nytt bevattningssystem i ett antal rabatter. Systemet spar både vatten och tid och minskar belastningen på Mälärvattenssystemet, då det möjliggör bevattning även nattetid. Vi förberedde även för ytterligare nya bevattningssystem i fler delar av parken. Dessutom installerade vi nya munstycken till snålspolande kranar, vilket resulterade i minskad vattenförbrukning. Under 2023 förbereddes även toaletterna vid Bredablick för grävattenspolning, som en del i verksamhetens arbete för att minska vattenförbrukningen.

Hållbarhetsarbete

- **Minskad bortforsling av park- och trädgårdsavfall**

Hållbar avfallshantering. Globalt mål 11, 12.

Under året installerade vi en flismaskin som gör det möjligt att öka flisningen av grenar och återanvända detta i parken. Målet är att minimalt med grenar och trädtoppar (så kallat GROT) ska transporteras bort från Skansen. Vi anlade även två nya lövkomposter för att minska andelen park- och trädgårdsavfall som transporteras bort från området.

- **Kartläggning och ny plan för ökad matavfallssortering**

Hållbar avfallshantering. Globalt mål 11, 12.

Under 2023 gjorde vi en kartläggning av alla Skansen personalkök och förberedde för insamling av matavfall. Under våren 2024 börjar vi samla in matavfall från personalköken.

- **Ny inköppolicy antagen**

Hållbara inköp.

Under 2023 antog Skansen en ny inköppolicy med syftet att säkerställa att inköp och upphandlingar är ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbara. Ledningsgruppen beslutade även under året om en ny uppförandekod för leverantörer, samt en ny insamlingspolicy.

- **Ny metod för medarbetarundersökning för effektivare arbetsmiljöarbete**

Hållbar arbetsgivare och gott medarbetarskap.

Under året införde Skansen en ny metod för medarbetarundersökningar, så kallad pulsmätning. Metoden gör det möjligt för verksamheten att snabbare identifiera och genomföra åtgärder som har positiv effekt på arbetsmiljön. Svarefrekvensen hos medarbetarna var hög, drygt 90 procent i de mätningar som genomförts hittills.

- **Arbetsmiljöutbildning för samtliga chefer**

Hållbar arbetsgivare och gott medarbetarskap.

I april genomförde Skansen en grundläggande arbetsmiljöutbildning för chefer och skyddsombud. Syftet med utbildningen är att säkerställa att verksamhetens samtliga chefer har en grundkompetens när det gäller det fördelade arbetsmiljöansvaret.

- **Nya ljuskällor installerade – ytterligare LED-konvertering minskade energiförbrukningen**

Hållbar resursanvändning. Globalt mål 11, 12.

Under året fortsatte Skansen att byta ut belysningsarmaturer till energisnålare alternativ. Hela 300 lysrörarmaturer och halogenarmaturer byttes till LED-lampor. Dessutom byttes drygt 50 kvicksilverlampor och spotlights för att belysa Skansens landmärken. LED-konverteringen fortlöper över en längre period tills samtliga armaturer på området är utbytta.

Utmaningar inom hållbar avfallshantering

Skansen har högt satta ambitioner och mål för minskning av avfall. Även om mängden hushållsavfall minskat totalt med 15 procent från 2021 så ökade mängden något under verksamhetsåret 2023. En utmaning vi identifierat är att öka andelen gäster som sorterar sitt skräp. Därför planerar vi att öka antalet sorteringskärl i parken under 2024 och komplettera dessa med tydligare instruktioner och uppmaning till sortering. Allt med syftet att få fler gäster att sortera sitt avfall i parken.

Kungliga Djurgårdens Intressenter – samarbete för ett hållbart Djurgården

Skansen är del av Kungliga Djurgårdens Intressenter (KDI) som samlar drygt 60 besöksnäringsaktörer på Djurgården. Tillsammans arbetar medlemmarna strategiskt för en långsiktigt hållbar utveckling av Djurgården som besöksmål. Skansen ingår i KDI:s kärntrupp för hållbarhet som tagit fram gemensamma mål för medlemmarna gällande bland annat hållbar matkultur och minskad användning av fossila bränslen. Ett flertal av målen är integrerade i Skansens egen hållbarhetsplan.

Hållbarhetsarbete

Skansen branschvinnare i Sustainable Brand Index 2023

Skansen rankas som Sveriges mest hållbara varumärke inom rese- och turismbranschen enligt svenska konsumenter. Det visade den årliga varumärkesstudien *Sustainable Brand Index* som presenterades i mars 2023.

– Vi är glada och stolta över utlåtandet från svenska konsumenter. Placeringen är ett glädjande kvitto på att det vi gjort hittills för att vara en hållbar destination märks. Med det sagt så är hållbarhetsarbete inget man blir färdig med. Det kräver långsiktighet och kontinuitet, säger Yvonne Nordlind, marknads- och kommunikationschef på Skansen.

Kulturturné hos äldreboenden

Under hösten 2023 besökte pedagoger från Skansens kulturhistoriska avdelning 15 av Stockholms äldreboenden, som en del av Stockholms stads kulturturné. Skansens bidrag blev *Skansen – Berättelser och samtal om tider som varit*, en interaktiv berättarstund där flera sinnen aktiverades och minnen väcktes till liv.

”Den minskande biologiska mångfalden är ett globalt hot mot människan och naturen. IUCN visar att samarbete ger lösningar – vi är alla en del av bevarandepusslet.”

Jonas Bergman, chef för Skansens zoologiska avdelning.

Internationella naturvårdsunionen på Skansen – samarbete för bevarande

I september var den internationella naturvårdsunionen IUCN:s svenska kommitté på plats på Skansen för att diskutera frågor om bevarande och hållbarhet.

Skansen är sedan länge medlem i den internationella naturvårdsunionen IUCN. I september 2023 var IUCN:s svenska kommitté på plats på Skansen för att diskutera frågor om bevarande och hållbarhet.

Samarbeten som skapar möjligheter

Goda samarbeten bidrar till Skansens utveckling och resultat. Våra samarbeten ger oss ökade möjligheter att investera i initiativ och satsningar som vi vet kommer fortsätta skapa värde för våra gäster och bidra till ökad hållbarhet hos verksamheten.

Stiftelsen Skansen samarbetar med många engagerade företag och organisationer som hjälper vårt gemensamma natur- och kulturarv att leva vidare. Det affärsmässiga och ekonomiska stöd som ett partnerskap ofta innebär är avgörande för Skansen.

Några av Skansens största partnersamarbeten är med Konsumentföreningen Stockholm, Xylem, Stockholm Vatten och Avfall, Saint Gobain, COOP, Stiftelsen Seglora Kyrka, IF Metall och Koloniträdgårdsförbundet. Inga nya större sponsorsamarbeten etablerades under 2023.

– Att arbeta långsiktigt med hållbarhetsfrågor är centralt. Det stora engagemanget för Skansen som plats och för verksamheten som finns hos alla våra partners är speciellt och otroligt viktigt för oss, säger Caroline Rosengren, ansvarig för partnersamarbeten på Skansen.

Effektrapport – Folkbildning

Syfte och mål

Skansens folkbildningsarbete strävar efter att utbilda gäster och elever (skola och förskola) om Sveriges kulturhistoria, naturvård och hållbarhet. Detta görs genom lektioner, visningar och evenemang som engagerar både skola och allmänhet.

Insatser

- **Lektioner och visningar** med fokus på natur, kulturarv och hållbarhet för skolklasser (grundskola, gymnasium, SFI, anpassad skola samt fritidshem)
- **Fortbildningar** för lärare
- **Visningar och kurser** för allmänhet med fokus på kulturarv och natur
- **Programaktiviteter** som Hantverksdagar, samiska nationaldagen och biologiska mångfaldens dag för ökad kunskap om svenskt kulturarv, natur och hållbarhet.
- **Samarbete med flera olika organisationer för att tillgängliggöra platsen** för grupper som inte kan besöka Skansen på egen hand på grund av funktionsnedsättning eller ekonomisk utsatthet.

Effektmål och resultat

- Antal gäster på Skansen: 1 411 709 (1 353 608, 2022)
- Antal genomförda visningar/lektioner: 1 282 visningar (1 316 visningar, 2022)
- Antal elever (inkl förskola) totalt som besökte Skansen: 69 817 (64 348 elever, 2022)
- 180 lärare deltog i 8 fortbildningstillfällen
- Antal öppna kulturhistoriska visningar: 45 med totalt 485 gäster
- Antal öppna visningar på Baltic Sea Science Center: 700
- Antal öppna visningar i djurparken om nordiska djur: 720

Effektrapport – Bevara natur och kultur

Syfte och mål

Skansen bevarar, levandegör och visar samspelet mellan natur, kultur och människans villkor genom tiderna.

Djurparken arbetar med utbildning, artbevarande och bidrar till forskning om de djur som finns på Skansen. Djurparkens främsta syfte är att inspirera och sprid kunskap om djur, natur och hållbarhet.

Friluftsmuseet arbetar med utbildning, bevarande och samhällsaktuella kulturfrågor. Skansens förvaltar och bevarar exempelvis 320 byggnader varav drygt 180 är museala byggnader. Friluftsmuseets främsta syfte är att inspirera och sprida kunskap om vår kulturhistoria.

Insatser

- Skansen har deltagit i nationella och internationella **artbevarandeprogram** för att bevara hotade arter.
- Skansen har bistått med resurser och personal till **forskningsprojekt** med syfte att öka kunskapen om artbevarande och naturvård.
- Skansen genomför **lektioner och visningar** med avstamp i Agenda 2030 för att öka kunskapen om vikten av biologisk mångfald, artbevarande och vikten av hållbara val.
- Skansen har **renoverat att restaurerat flera av våra kulturhistoriska miljöer** med takläggning, snickeriarbeten, ommålning och timmerarbeten.
- Skansen har engagerat och **bjudit in volontärgrupper** som kolonister, barnmorskor, järnhandlare, konsumentanter och Skansens byalag
- Skansen har genom specifika programaktiviteter verkat för att **hålla liv i traditioner**, till exempel Hantverksdagar med historiskt och samtida hantverk.

Effektmål och resultat

- Skansen deltog i 10 artbevarandeprogram
- Skansen var del av 17 genbanker för att bidra till artbevarande av svenska lantraser
- Antalet visningar/lektioner med fokus hållbarhet, klimat och biologisk mångfald, utifrån Agenda 2030, ökade med 12% (1 079, 2023 mot 960, 2022)
Se också effektmål under Hållbarhet.
- Antal artbevarandeprogram där Skansen deltar: 27
- Antal rödlistade arter: 43
- Antal forskningsprojekt där Skansen bistått med stöd och resurser: 10
- Antal kulturhistoriska byggnader som renoverats: 15
- Antal personer som engagerat sig som volontärer (exkl. Byalaget): 180 (320, 2022)

Effektrapport – Hållbarhet

Syfte och mål

Skansens hållbarhetsarbete syftar till att minimera verksamhetens miljöpåverkan och skapa en medvetenhet och inspiration bland gästerna om att göra hållbara val. Genom undervisning, programverksamhet och samarbeten integrerar Skansen Agenda 2030 i våra aktiviteter.

Insatser

- Skansens **Handlingsplan för hållbarhetsarbete** reviderades för att ytterligare stärka målen och skapa relevanta aktiviteter för ökad hållbarhet för verksamheten, se bilaga.
- **Miljöstationer** har placerats ut på Skansens område i syfte att underlätta för gästen att sopsortera sitt avfall, ett projekt i samarbete med Konsumentföreningen Stockholm.
- Arbetet med ökad hållbarhetsfokus och **minskad miljöpåverkan från våra underleverantörer** fortsatte genom till exempel nya *Riktlinjer för hållbarhet för marknadssäljare och food trucks* och *Uppförandekod för leverantörer*.

Effektmål och resultat

- Genomförda aktiviteter i handlingsplanen för hållbarhetsarbete, se årsredovisning.
- Antalet visningar/lektioner med fokus hållbarhet, klimat och biologisk mångfald, utifrån Agenda 2030, ökade med 12% (1 079, 2023 mot 960, 2022)
- Andel av gästerna som anger att de kan göra hållbara val under sitt besök: *mätning startar 2024*
- Antal nya policyer för att förbättra verksamhetens hållbarhetsarbete och minska miljöpåverkan: 2.

Utvärdering

Skansen är en unik plats och har en unik möjlighet att sprida kunskap och inspiration och har ett uppdrag att bevara såväl platsen som traditioner. Förhoppningen är att kunna göra ännu mer kommande år och Skansens insamlingsarbete är ännu i sin linda. 2023 var uppstartens år och 2024 och framåt behöver Skansen utvärdera och utveckla vår insamlingsstrategi och förbättra kommunikationsinsatserna.

Kännedomen om Skansens insamlingsbehov är lågt men behovet framåt är stort. Genom dessa insatser kan vi öka vårt genomslag och säkerställa att vårt hållbarhetsarbete, våra bevarande- och folkbildningsinsatser fortsätter att växa och utvecklas.

FOTOGRAFER:

Alex Hinchcliffe: sida 9, 10, 12, 16, 17, baksida
Anna Hugosson: sida 18
Dan Lepp: sida 13
Jonathan Lundkvist: sida 11
Marie Andersson: sida 15
Sara Kollberg: sida 2
Therese Jahnson: Omslag
Richard von Hoftsen: sida 5, 6, 14